

رابطه برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و هوش اجتماعی

دانشجو - معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد

محمدحسین لاله‌زاری^۱، غلامرضا کاکامنشادی^۲

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۱۲

دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۲

چکیده

دسترسی آسان به اطلاعات، تحوّل در روش‌های ارتباطی و توانایی استفاده از ابزارهای آموزشی نوین، باعث شده است که فناوری به عنوان یک ابزار قدرت‌مند در فرایند آموزش و یادگیری به کار گرفته شود و در ارتقای تعاملات و ارتباطات افراد مؤثر واقع شود. این تعاملات و ارتباطات، ابعاد برنامه درسی را تحت تأثیر قرار داده، باعث ایجاد برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌شوند. با توجه به اهمیت این برنامه درسی و نقش برجسته آن در آموزش و یادگیری، هدف این پژوهش، بررسی رابطه بین این برنامه درسی و هوش اجتماعی دانشجو-معلمان می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق، دانشجو-معلمان پسر پردیس شهیدان پاک‌نژاد دانشگاه فرهنگیان یزد است. براساس جدول مورگان، تعداد ۲۴۸ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی، متناسب با حجم جامعه انتخاب شدند. روش پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده‌ها، توصیفی از نوع هم‌بستگی است. ابزار این پژوهش شامل پرسش‌نامه هوش اجتماعی ترومسو و پرسش‌نامه محقق‌ساخته برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار استنباطی هم‌بستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون به منظور بررسی معناداری اختلاف بین دو هم‌بستگی استفاده شد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد بین متغیر پیش‌بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات با متغیر ملاک هوش اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ همچنین نتایج تحلیل آماری نشان داد که از بین سه مؤلفه هوش اجتماعی، فقط مؤلفه پردازش اطلاعات اجتماعی رابطه معنادار با این برنامه درسی دارد.

واژگان کلیدی: برنامه درسی پنهان، فناوری اطلاعات و ارتباطات، هوش اجتماعی، دانشجو-معلمان، دانشگاه فرهنگیان.

۱. دانشگاه فرهنگیان، یزد، ایران. (نویسنده مسئول). lalezari@gmail.com

۲. گروه کامپیوتر، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران. reza.manshadi@gmail.com

مقدمه

۶۲

دوره ۲، شماره ۳
پاییز ۱۴۰۲

وقتی در مورد آموزش صحبت می‌کنیم، اغلب بر موضوعاتی که در کلاس تدریس می‌شود تمرکز می‌کنیم؛ اما در مورد دروسی که به صراحت تدریس نمی‌شود چطور؟ این درس به عنوان برنامه‌درسی پنهان شناخته می‌شوند و یکی از جنبه‌های مهم آموزش و یادگیری به شمار می‌روند. برنامه‌درسی پنهان فراتر از محدوده‌د برنامه‌درسی رسمی است و از رفتارها و نگرش‌های دیگران در محیط آموزشی آموخته می‌شود (D'Eon, Lear, 2007). از دیدگاه مایکل اپل^۱، برنامه‌درسی پنهان عبارت از آن دسته از نگرش‌ها، ارزش‌ها و باورهایی است که در نظام آموزشی وجود دارد؛ اما به صراحت در اسناد رسمی مکتوب بیان نشده است (Zamanzadeh, Nateghi & Seifi, 2016).

از طرف دیگر، دنیایی که در آن زندگی می‌کنیم به شدت به فناوری وابسته است و به بخشی جدایی‌ناپذیر از زندگی ما تبدیل شده است؛ با این حال، یک برنامه‌درسی پنهان در ارتباط با فناوری اطلاعات و ارتباطات وجود دارد که بسیاری از آن آگاه نیستند. این برنامه‌درسی پنهان به شیوه‌د آموزشی اطلاق می‌شود که به‌طور صریح در کلاس تدریس نمی‌شود؛ اما در امر آموزش و یادگیری تأثیر بسزایی دارد؛ به بیان دیگر، بخش قابل توجهی از یادگیری در سیستم آموزشی که در نتیجه‌د تعاملات و ارتباطات فراگیران و ساختار فیزیکی محیط آموزشی حاصل می‌شود را برنامه‌درسی پنهان می‌نامند (لاله‌زاری و کاکامنشادی، ۱۳۹۵).

برنامه‌درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌تواند بر هوش اجتماعی و نحوه‌د تعامل و ارتباط ما با دیگران تأثیر بگذارد که ممکن است شامل یادگیری معاشرت آنلین، نحوه‌د اشتراک‌گذاری اطلاعات و نحوه‌د برقراری ارتباط با دیگران باشد و از آنجا که هوش اجتماعی شامل ابعاد پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت اجتماعی و آگاهی اجتماعی می‌باشد (Silvera, Martinussen & Dahl, 2001)، ضروری است که از تأثیرات پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات بر هوش اجتماعی آگاه بود و گام‌هایی در جهت ارتباط بهینه

رابطه برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و هوش اجتماعی ...

با دیگران، خودکنترلی و عملکرد خردمندانه در ارتباطات انسانی برداشت (رحیمی و افتخار، ۱۳۹۵).

پژوهش‌هایی در زمینه برنامه درسی پنهان صورت پذیرفته است که بیان‌گر اهمیت آن در ابعاد مختلف حوزه آموزش و یادگیری است. پژوهشی با هدف بررسی رابطه برنامه درسی پنهان با درگیری تحصیلی و مهارت‌های ارتباطی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهرستان ایوان غرب انجام شد، که یافته‌های حاصل این تحقیق حاکی از تأیید رابطه معنادار بین برنامه درسی پنهان با درگیری تحصیلی دانش‌آموزان و عدم رابطه معنادار با مهارت‌های ارتباطی آنان بود (یاسمی و دیگران، ۱۴۰۱). تحقیقی با عنوان «بررسی رابطه بین برنامه درسی پنهان با سبک‌های تفکر و ارتباطی دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم شهر مهران» انجام شده است که نتایج این پژوهش نشان داد که برنامه درسی پنهان بر سبک‌های تفکر و ارتباطی دانش‌آموزان تأثیر معناداری دارد (شفیعی و دیگران، ۱۴۰۱).

در تحقیقی دیگر نقش برنامه درسی پنهان در تقویت هوش اخلاقی دانش‌آموزان مورد بررسی قرار گرفت، که نتایج این پژوهش نشان داد بین برنامه درسی پنهان با هوش اخلاقی دانش‌آموزان مقطع متوسطه اول و دوم ناحیه سه شهر قم، رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (عرب بافرانی، مصدق و رفیعی، ۱۴۰۰). مطالعه‌ای با هدف تعیین رابطه بین برنامه درسی پنهان و مسئولیت اجتماعی دانش‌آموزان متوسطه ناحیه سه شهر قم انجام شد که یافته‌های این پژوهش نشان داد، بین برنامه درسی پنهان و مسئولیت اجتماعی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (Talebi, Mosadegh & Mubarak, 2022). در پژوهشی دیگر رابطه بین برنامه درسی پنهان و هوش هیجانی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم شهر تهران مورد بررسی قرار گرفت، که نتایج این پژوهش رابطه مثبت و معنادار بین برنامه درسی پنهان و هوش هیجانی دانش‌آموزان را نشان می‌داد (سمیعی زفرقندی، ۱۳۹۷).

رابطه برنامه درسی پنهان با خلاقیت و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان رودسر گیلان مورد بررسی قرار گرفت که نتایج این تحقیق نشان داد برنامه درسی پنهان با شکل‌گیری خلاقیت در دانش‌آموزان و مهارت‌های اجتماعی آنها رابطه مثبت و معناداری دارد (Kian, Ehsangar, & Izanloo, 2020). در تحقیقی رابطه برنامه درسی پنهان با خلاقیت

دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز بوکان نیز مورد بررسی قرار گرفته است، که نتایج به دست آمده از تحلیل فرضیه‌ها نشان داده است که بین برنامه درسی پنهان و مؤلفه‌های آن و خلاقیت دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد (محبوبی و دیگران، ۱۳۹۸). همچنین پژوهشی به بررسی نقش برنامه درسی پنهان در رشد مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان در مدرسه‌های دوره متوسطه دوم شهر بوشهر پرداخته است، که یافته‌های آن نشان داد برنامه‌های درسی پنهان و ابعاد آن، همچون جو اجتماعی، ساختار فیزیکی و روابط درونی مدرسه، با میزان مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان هم‌بستگی معناداری دارد (نجات، ۱۳۹۸). در جدول شماره ۱ خلاصه‌ای از پیشینه تحقیق آورده شده است.

جدول ۱: خلاصه پیشینه تحقیق

ردیف	نویسنده / نویسندگان	سال انتشار	متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک	جامعه هدف
۱	یاسمی و دیگران	۱۴۰۱	برنامه درسی پنهان	درگیری تحصیلی و مهارت‌های ارتباطی	دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم
۲	شفیعی و دیگران	۱۴۰۱	برنامه درسی پنهان	سبک‌های تفکر و ارتباطی	دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم
۳	عرب بافرانی و دیگران	۱۴۰۰	برنامه درسی پنهان	هوش اخلاقی	دانش‌آموزان دوره متوسطه
۶	Talebi, Mosadegh & Mubaraki	۲۰۲۲	برنامه درسی پنهان	مسئولیت اجتماعی	دانش‌آموزان دوره متوسطه
۴	سمیعی زفرقندی	۱۳۹۹	برنامه درسی پنهان	هوش هیجانی	دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه دوم
۵	Kian, et al.	۲۰۲۰	برنامه درسی پنهان	خلاقیت و مهارت‌های اجتماعی	دانش‌آموزان
۷	محبوبی و دیگران	۱۳۹۸	برنامه درسی پنهان	خلاقیت	دانشجویان پیام نور
۸	نجات	۱۳۹۸	برنامه درسی پنهان	رشد مهارت‌های اجتماعی	دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم

پیشینه تحقیق نشان داد در پژوهش‌هایی که در خصوص برنامه درسی پنهان انجام شده است، تا به حال هیچ‌گونه تحقیقی که رابطه برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات

رابطه برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و هوش اجتماعی ...

با هوش اجتماعی دانشجویان را مورد بررسی قرار دهد صورت پذیرفته است. همچنین جامعه آماری اکثر پژوهش‌ها دانش‌آموزان بوده‌اند؛ بنابراین، در این پژوهش به بررسی این رابطه در بین دانشجویان - معلمان پسر دانشگاه فرهنگیان استان یزد پرداخته شد.

فرضیه اصلی این پژوهش این‌گونه بیان شده است: «بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و هوش اجتماعی دانشجویان - معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد رابطه وجود دارد» و فرضیه‌های فرعی شامل سه فرضیه زیر می‌باشند:

۱. بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و پردازش اطلاعات اجتماعی دانشجویان - معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد رابطه وجود دارد.

۲. بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و مهارت‌های اجتماعی دانشجویان - معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد رابطه وجود دارد.

۳. بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و آگاهی اجتماعی دانشجویان - معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد رابطه وجود دارد.

روش پژوهش و داده‌های تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی و از نوع هم‌بستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر، تعداد ۷۰۰ نفر از دانشجویان - معلمان مشغول به تحصیل در پردیس برادران شهیدان پاکت‌زاد دانشگاه فرهنگیان استان یزد بودند، که از این جامعه، تعداد ۲۴۸ نفر از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی با استفاده از جدول مورگان انتخاب شدند. در جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌های برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات (محقق‌ساخته) و هوش اجتماعی ترومسو^۱ استفاده شد.

با توجه به پیشینه تحقیق در منابع داخلی و خارجی، در زمینه برنامه درسی پنهان، پژوهش‌ها و پرسش‌نامه‌های استاندارد زیادی وجود داشت؛ ولی در زمینه برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات، پرسش‌نامه استاندارد شده‌ای که به طور کامل با ویژگی‌های نظام آموزشی و فرهنگ کشور ما سازگاری داشته باشد وجود نداشت؛ در نتیجه با استفاده از منابع مرتبط به تحقیق و انجام دادن مصاحبه و مشورت با تعدادی از استادان حوزه

برنامه‌ریزی درسی و متخصصان حوزه فناوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌ای متشکل از ۳۷ گویه تهیه شد. برای سنجش روایی محتوایی و صوری پرسش‌نامه برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات، از نظرات متخصصان و استادان برنامه درسی و فناوری اطلاعات استفاده شد. در نهایت، پس از اعمال اصلاحات لازم، پرسش‌نامه مورد تأیید استادان یادشده قرار گرفت.

پایایی این پرسش‌نامه از طریق فرمول آلفای کرونباخ^۱ محاسبه شد. برای این منظور در یک مطالعه مقدماتی پرسش‌نامه‌ها بین ۳۰ نفر از دانشجویان-معلمان جامعه آماری موردنظر پخش شد و بعد از جمع‌آوری، ضریب آلفای کرونباخ توسط نرم‌افزار SPSS محاسبه گردید، که عدد گزارش شده توسط این نرم‌افزار ۰/۸۸۴ می‌باشد. از آنجایی که میزان آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷۰ قابل قبول است، این نتیجه حاصل می‌شود که پرسش‌نامه به کار گرفته شده در تحقیق حاضر، دارای پایایی بالایی است. این پرسش‌نامه شامل سه مؤلفه تعاملات و ارتباطات الکترونیکی، محتوای الکترونیکی، جو اجتماعی، عوامل و ساختار فیزیکی و ساختار اداری است که براساس مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت^۲ تنظیم و امتیازدهی شده است که مخاطب براساس میزان موافقت با گویه، یکی از گزینه‌های خیلی زیاد تا خیلی کم را علامت‌گذاری می‌کند.

پرسش‌نامه دوم که در پژوهش حاضر مورد استفاده قرار گرفت، مقیاس هوش اجتماعی ترومسو نام دارد. این پرسش‌نامه توسط سیلورا، مارتین یوسن و داهل^۳ تهیه شده است، که سه حوزه هوش اجتماعی یعنی پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی و آگاهی اجتماعی را می‌سنجد و از ۲۱ گویه تشکیل شده است. هدف این پرسش‌نامه سنجش هوش اجتماعی افراد و خرده‌مقیاس‌های آن خرده‌مقیاس پردازش اطلاعات اجتماعی (SIP)، خرده‌مقیاس آگاهی اجتماعی (SA) و خرده‌مقیاس مهارت‌های اجتماعی (SS) است و طیف پاسخ‌گویی آن از نوع لیکرت پنج‌گزینه‌ای (کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم و کاملاً مخالفم) می‌باشد.

1. Cronbach's alpha

2. Likert Scale

3. Silvera, Martinussen and Dahl

یافته‌های پژوهش

در این بخش، فرضیه اصلی و فرضیات فرعی پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. فرضیه اصلی پژوهش از این قرار است که بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و هوش اجتماعی دانشجو- معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد رابطه وجود دارد.

نظر به آزمون تحلیل واریانس آنوا^۱ انجام گرفته، مقدار سطح معنی‌داری حاصل شده کوچکتر از ۰/۰۵ به دست آمد که نشان می‌دهد، آزمون معنی‌دار بوده و فرض صفر رد و فرض یک پذیرفته می‌گردد. به عبارتی دیگر استفاده از مدل رگرسیون^۲ به کار گرفته شده معنی‌دار می‌باشد. جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که آزمون رگرسیون انجام گرفته در مورد متغیر برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات، سطح معنی‌داری معنادار می‌باشد (برابر ۰/۰۵) و ضریب بتای حاصل شده برای برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات ۰/۱۲۵ می‌باشد؛ در نتیجه متغیر برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات تأثیر مستقیم و معنی‌دار بر روی هوش اجتماعی دانشجو - معلمان دارد.

جدول ۲: ضرایب مدل رگرسیون

سطح معنی‌داری آزمون	آماره تی	ضرایب استاندارد شده	ضرایب غیراستاندارد		مدل
		بتا	خطای معیار	ضریب B	
۰/۰۰۱	۱۶/۷۸۲		۰/۱۲۹	۲/۱۶۹	مقدار ثابت
۰/۰۵	۱/۹۷	۰/۱۲۵	۰/۰۶۵	۰/۱۲۹	برنامه درسی پنهان ICT

مطابق با آزمون فرضیه فرعی اول، بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و پردازش اطلاعات اجتماعی دانشجو - معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد رابطه وجود دارد. جدول شماره ۳، نتایج آزمون ضریب هم‌بستگی پیرسون برای فرضیه اول را نشان می‌دهد که ضریب هم‌بستگی بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و پردازش اطلاعات اجتماعی ۰/۱۲۴ و سطح معنی‌داری آن ۰/۰۵ به دست آمده است؛

1. ANOVA
2. Regression

در نتیجه بین دو متغیر، رابطه معنی‌دار وجود دارد و فرضیه فرعی اول تأیید می‌شود.

جدول ۳. نتایج آزمون هم‌بستگی پیرسون برای فرضیه فرعی اول

متغیر	تعداد	ضریب هم‌بستگی	سطح معنی‌داری
برنامه درسی پنهان ICT	۲۴۸	۰/۱۲۴	۰/۰۵۰
پردازش اطلاعات اجتماعی	۲۴۸		

مطابق با آزمون فرضیه فرعی دوم، بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و آگاهی اجتماعی دانشجوی- معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۴، نتایج آزمون ضریب هم‌بستگی پیرسون برای فرضیه دوم را نشان می‌دهد که ضریب هم‌بستگی بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و آگاهی اجتماعی ۰/۰۹۸ و سطح معنی‌داری آن ۰/۱۲۴ به دست آمده است؛ در نتیجه بین دو متغیر رابطه معنی‌دار وجود ندارد و فرضیه فرعی دوم تأیید نمی‌شود.

جدول ۴. نتایج آزمون هم‌بستگی پیرسون برای فرضیه فرعی دوم

متغیر	تعداد	ضریب هم‌بستگی	سطح معنی‌داری
برنامه درسی پنهان ICT	۲۴۸	۰/۰۹۸	۰/۱۲۴
آگاهی اجتماعی	۲۴۸		

مطابق با آزمون فرضیه فرعی سوم، بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و مهارت اجتماعی دانشجوی-معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۵، نتایج آزمون ضریب هم‌بستگی پیرسون برای فرضیه سوم را نشان می‌دهد که ضریب هم‌بستگی بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و مهارت اجتماعی ۰/۰۶۴ و سطح معنی‌داری آن ۰/۳۱۵ به دست آمده است؛ در نتیجه بین دو متغیر رابطه معنی‌دار وجود ندارد و فرضیه فرعی سوم تأیید نمی‌شود.

رابطه برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و هوش اجتماعی ...

جدول ۵. نتایج آزمون همبستگی پیرسون برای فرضیه فرعی سوم

متغیر	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
برنامه درسی پنهان ICT	۲۴۸	۰/۰۶۴	۰/۳۱۵
مهارت اجتماعی	۲۴۸		

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش، ارتباط بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و هوش اجتماعی دانشجویان - معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد، پردیس شهیدان پاکنژاد به عنوان فرضیه اصلی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که متغیر پیش بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات رابطه معنی دار با هوش اجتماعی دانشجویان - معلمان دارد؛ همچنین پس از بررسی رابطه بین متغیر برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات با مؤلفه های هوش اجتماعی به عنوان فرضیات فرعی، مشاهده شد از بین مؤلفه های پردازش اطلاعات اجتماعی، آگاهی اجتماعی و مهارت اجتماعی فقط مؤلفه پردازش اطلاعات اجتماعی با برنامه درسی ICT رابطه معنی دار دارد.

در ارتباط با رابطه معنی دار برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات با پردازش اطلاعات اجتماعی، می توان نتیجه گرفت که دسترسی به حجم عظیمی از اطلاعات با استفاده از انواع ابزارهای دیجیتال در فضای مجازی، مهارت تجزیه و تحلیل و پردازش این اطلاعات را تقویت نموده، سازماندهی، طبقه بندی و اشتراک اطلاعات فراگیران را ارتقاء می بخشد.

و این امر می تواند منجر به بهبود هوش اجتماعی دانشجویان - معلمان شود، زیرا پردازش اطلاعات اجتماعی یکی از مؤلفه های مهم هوش اجتماعی است. در نتیجه، می تواند به دانشجویان - معلمان کمک کند تا دیدگاه های افراد مختلف را درک کنند و با آنها ارتباط برقرار کنند.

علاوه بر این، دانشجویان - معلمان از طریق آموزش مهارت های اجتماعی مانند گوش دادن فعال، حل مسئله و تصمیم گیری می توانند در تعاملات اجتماعی خود موفق تر باشند.

با توجه به عدم ارتباط بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات با مؤلفه های

دانشگاه فرهنگیان یزد

۶۹

دوره ۲، شماره ۳

پاییز ۱۴۰۲

آگاهی و مهارت اجتماعی، می‌توان استنباط نمود که با گسترش تعاملات الکترونیکی، دانشجو- معلمان زمان بیشتری را در استفاده از ابزارهای دیجیتال، به‌ویژه فضای مجازی، سپری نموده، زمان کمتری را برای تعامل حضوری با یکدیگر می‌گذرانند. این موضوع می‌تواند منجر به فقدان همدلی، رفتارها و مهارت‌های ارتباطی و توانایی ایجاد روابط دوستانه شود.

بدیهی است استفاده بیش از حد از فضای مجازی می‌تواند منجر به کاهش تعاملات چهره به چهره و کاهش اعتماد به نفس و عزت نفس آنها شود. این امر می‌تواند توانایی دانشجو - معلمان در درک احساسات دیگران و برقراری ارتباط موثر با آنها را کاهش دهد. ضروری است که فراگیران از ارزش‌ها و باورهایی که در فناوری نهفته است آگاه شوند، تا بتوانند باعث ارتقاء سطح هوش اجتماعی خود شوند. با درک برنامه‌درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات، می‌توان از پتانسیل آن برای افزایش آموزش، ارتقاء خلاقیت و بهبود کیفیت زندگی استفاده کرد.

در ادامه می‌توان به این نکته اشاره کرد که آگاهی از این ارزش‌ها و باورها می‌تواند به دانشجو- معلمان کمک کند تا از فناوری به طور مسئولانه و اخلاقی استفاده کنند. علاوه بر این، دانشجو- معلمان را راغب می‌کند تا از فناوری برای اهداف آموزشی و خلاقانه استفاده کنند که منجر به بهبود کیفیت زندگی آنها می‌شود.

پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، رابطه‌ برنامه‌درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات بر روی جنبه‌های اخلاقی، عاطفی، سلامت روان و هویت اسلامی دانشجو - معلمان نیز مورد بررسی قرار گیرد.

دانشگاه گرجان

۷۰

دوره ۲، شماره ۳
پاییز ۱۴۰۲

منابع و مأخذ

- رحیمی، حمید و افتخار، هماسادات (۱۳۹۵). «بررسی هوش اجتماعی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کاشان در سال ۱۳۹۴». **آموزش پرستاری**. ۵ (۳): ۴۱-۴۶.
- سمیعی زفرقندی، مرتضی (۱۳۹۷). «بررسی رابطه برنامه درسی پنهان با هوش هیجانی دانش آموزان». **خانواده و پژوهش**. ۱۵ (۱): ۱۱۹-۱۳۶.
- شفیع، صابر؛ آیتی، محسن؛ اکبری بورنگ، محمد؛ پورشافعی، هادی و شکوهی فرد، حسین (۱۴۰۱). «بررسی رابطه بین برنامه درسی پنهان با سبک‌های تفکر و ارتباطی دانش آموزان دوره متوسطه دوم شهر مهران». **پژوهش در برنامه‌ریزی درسی**. ۴۶ (۷۳): ۱۹۵-۲۰۶.
- عرب بافرانی، فرزاد؛ مصدق، هادی و رفیعی، محسن (۱۴۰۰). «بررسی نقش برنامه درسی پنهان در تقویت هوش اخلاقی دانش آموزان». **مدیریت بر آموزش سازمان‌ها**. ۱۰ (۴): ۹۵-۱۱۶.
- لاله‌زاری، محمدحسن و کاکامنشادی، غلامرضا (۱۳۹۵). «بررسی رابطه بین برنامه درسی پنهان فناوری اطلاعات و ارتباطات و شخصیت حرفه‌ای دانشجویان - معلمان دانشگاه فرهنگیان یزد». اولین همایش ملی تازه‌های تعلیم و تربیت در نظام آموزشی ایران. اردکان.
- محبوبی، طاهر؛ محبوبی، کمال؛ بدیعی، هانیه؛ ندری، خدیجه و خندان، امیرمحمد (۱۳۹۸). «رابطه برنامه درسی پنهان با خلاقیت دانشجویان دانشگاه پیام نور». **روان‌سنجی**. ۸ (۳۱): ۱۲۷-۱۳۶.
- نجات، جعفر (۱۳۹۸). «برنامه درسی پنهان و رشد مهارت‌های اجتماعی». **رشد آموزش علوم اجتماعی**. ۷۹ (۳): ۱۹-۱۳.
- یاسمی، صدیقه؛ خالوندی، فاطمه و زارعی، محسن (۱۴۰۱). «بررسی رابطه برنامه درسی پنهان با درگیری تحصیلی و مهارت‌های ارتباطی دانش آموزان». **پویا در آموزش علوم تربیتی و مشاوره**. ۸ (۱۶): ۱۱۳-۱۳۳.

- D'Eon, M.; Lear, N.; Turner, M. & Jones, C. (2007). "Canadian Association of Medical Education. Perils of the hidden curriculum revisited". *Med Teach*. 29 (4): 295-6.
- Kian, M.; Ehsangar, H. & Izanloo, B. (2020). "The Effect of Hidden Curriculum on Creativity and Social Skills: The Perspective of

- Elementary Schools”. *Social Behavior and Community Health*. 4 (1): 487-496.
- Silvera, DH.; Martinussen, M. & Dahl TI. (2001). “The Tromso Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence”. *Scand J Psychol*. 42 (4): 313- 9.
- Talebi, Z.; Mosadegh, H. & Mubaraki, H. (2022). “Determining the Relationship between Hidden Curriculum and Social Responsibility of High School Students, Theory and Practice”. *Teachers Education*. 8 (13): 23-50.
- Zamanzadeh, GR.; Nateghi, F. & Seifi, M. (2016). “Clarifying the Effective Factors of Hidden Curriculum of Schools on Establishment of the Aims of Religious Education of Elementary School Students (Case Study of Ahvaz City)”. *Mod Appl Sci*. 11(1):124-133.

The relationship between hidden curriculum of ICT and social intelligence of Student Teachers of Farhangian University of Yazd

Mohammad Hasan LalehZari, Gholam Reza Kakamanshadi

Abstract

Easy access to information, evolution in communication methods and the ability to use new educational tools have made technology to be used as a powerful tool in the teaching and learning process and to be effective in improving people's interactions and communications. So that affect the dimensions of the curriculum and create the hidden curriculum of information and communication technology. Considering the importance of this curriculum and its key role in teaching and learning processes is the purpose of this research work. it is investigates the relationship between this curriculum and the social intelligence of student teachers. The statistical population of this research work is male student teachers of Shahidan Paknejad Campus of Farhangian University of Yazd. Based on Morgan's table, 248 people were selected by stratified random sampling method, proportional to the size of the population. The research method is applied in terms of purpose and descriptive in terms of data collection. The tools of this research include the Tromso social intelligence and the ICT hidden curriculum questionnaires made by researcher. To analyze the data, inferential statistics of Pearson's correlation and regression analysis were used to check the significance of the difference between the two correlations. The results of study showed that there is a significant relationship between the predictor variable of ICT curriculum and the Criterion variable of social intelligence. Also, the results of statistical analysis showed that among the three components of social intelligence, only the component of social information processing has a meaningful relationship with this curriculum.

Keywords: Hidden Curriculum, Information and Communication Technology, Social Intelligence, Student Teachers, Farhangian University